BEZPIECZEŃSTWO W SZKOLE

Rozpoznawanie niepokojących sygnałów i reagowanie na zagrożenie. Materiał pomocniczy dla pracowników szkół.

1. ZAUWAŻAJ PIERWSZE SYGNAŁY TRUDNOŚCI

Przyglądaj się konkretnym zachowaniom, wypowiedziom, zmianom w funkcjonowaniu oraz sytuacji ucznia. Nie oceniaj ryzyka na podstawie wyglądu, ocen czy diagnozy. Nie ma jednego „profilu sprawcy".

Zainteresowania mogą wymagać zarówno wycofanie i apatia, jak i narastające pobudzenie, drażliwość czy agresja. Zwróć uwagę na:

- **Zmiany w relacjach:** ograniczanie dotychczasowych kontaktów, unikanie kolegów, ale również coraz częstsze konflikty, wrogość lub trudności w porozumiewaniu się.
- **Zmiany w sposobie reagowania:** przygnębienie, zobojętnienie, płaczliwość albo narastające napięcie, wybuchy złości i wyraźnie silniejsze niż wcześniej reakcje na codzienne trudności.
- **Utratę zaangażowania i pogorszenie funkcjonowania:** rezygnowanie z wcześniej lubianych aktywności, trudności z koncentracją, częstsze nieobecności, zmęczenie lub problemy z wykonywaniem zwykłych obowiązków. Dobre oceny i brak uwag wychowawczych nie wykluczają kryzysu.
- **Lęk i unikanie określonych osób lub sytuacji:** niechęć do konkretnej lekcji, przerwy, miejsca albo spotkania z rówieśnikami.
- **Powracające wypowiedzi o osamotnieniu, bezradności lub braku własnej wartości**, np. „Nikogo nie obchodzę", „Nie daję już rady", „Nic nie ma sensu".
- **Doświadczanie lub stosowanie przemocy:** wykluczanie, ośmieszanie, poniżanie, zastraszanie i nękanie, także w internecie. Brak skargi nie oznacza, że uczeń nie potrzebuje pomocy.
- **Niepokój zgłaszany przez inne osoby**, które zauważyły zmianę w zachowaniu kolegi lub koleżanki podczas lekcji lub w czasie wolnym.
- **Nie lekceważ słów „to tylko żart"** - żart nie powinien być usprawiedliwieniem dla gróźb, poniżania czy zastraszania.

Są to powody do zainteresowania się sytuacją i rozpoznania potrzeb ucznia. **Nie stanowią dowodu zamiaru dokonania ataku.** Istotne są kontekst,

nasilenie, czas trwania i wpływ trudności na codzienne funkcjonowanie. Obserwacje należy rozpatrywać łącznie, z uwzględnieniem wieku i indywidualnych potrzeb dziecka.

Zauważaj także trudności utrzymujące się od dawna. Stwierdzenie „on zawsze taki był" nie zastępuje sprawdzenia, czy uczeń potrzebuje wsparcia.

Ponadto:

- **Obserwuj otoczenie szkoły**, szczególnie miejsca gromadzenia się uczniów przed i po lekcjach. Niepokojące zachowania zgłaszaj dyrekcji; przy bezpośrednim zagrożeniu dzwoń pod 112.
- **Weryfikuj cel pobytu nieznanych osób na terenie szkoły.** Zapytaj o cel wizyty i potwierdź informacje w sekretariacie zgodnie z procedurą placówki - również gdy osoba przedstawia się jako rodzic. Odmowę wyjaśnień lub naruszanie zasad wejścia zgłoś dyrekcji.

2. REAGUJ WCZEŚNIE - NIE CZEKAJ NA ROZWINIĘCIE SIĘ PROBLEMU

Pierwszą reakcją może być spokojne zainteresowanie się uczniem, przekazanie obserwacji wychowawcy lub konsultacja ze szkolnym specjalistą. Nie trzeba czekać na pewność co do przyczyny trudności, żeby zaoferować pomoc.

- **Podejmij spokojny kontakt.** Jeśli pozwalają na to sytuacja i Twoja rola, zapytaj ucznia o zauważoną zmianę. Rozmawiaj dyskretnie, bez oceniania i zawstydzania.
- **Opisuj fakty.** Zamiast etykiety „jest dziwny" zapisz konkretną obserwację, np. „Od kilku dni unika przerw i kontaktu z kolegami" albo „W tym tygodniu kilkakrotnie prowokował innych uczniów".
- **Przekaż informacje właściwej osobie:** wychowawcy, psychologowi, pedagogowi lub osobie wskazanej w szkolnej procedurze. Nawiąż kontakt z opiekunami ucznia.
- **Połączcie obserwacje.** Uczeń może zachowywać się inaczej na lekcji, na przerwie i poza szkołą. Informacje od różnych osób pomagają lepiej zrozumieć sytuację.
- **Ustalcie dalsze działania i termin sprawdzenia ich efektów.** Mogą obejmować wsparcie w szkole, kontakt z opiekunami zgodnie z procedurami oraz pomoc poradni lub innych specjalistów.

Unikaj publicznego omawiania sytuacji ucznia i rozpowszechniania przypuszczeń na jego temat.

3. ROZPOZNAWAJ SYGNAŁY WYMAGAJĄCE PILNEJ REAKCJI

Szczególnej uwagi wymagają:

- **Groźby skrzywdzenia innych**, zapowiedzi zemsty lub zaatakowania szkoły albo konkretnej osoby — również w wiadomościach, mediach społecznościowych i pracach ucznia.
- **Informacje o przygotowaniach do przemocy:** wskazywanie celu, miejsca, terminu lub sposobu ataku, namawianie innych do udziału, ostrzeganie kolegów, żeby nie przyszli do szkoły.
- **Posiadanie broni, grożenie niebezpiecznym narzędziem lub próby zdobycia go w związku z zamiarem przemocy.**
- **Uporczywe skupienie na zemście lub naśladowaniu sprawców ataków**, zwłaszcza połączone z groźbami i przygotowaniami.

Nie wymagaj od osoby zgłaszającej zagrożenie, żeby sama je udowodniła. Zapisz treść zgłoszenia, czas i źródło informacji. Zachowaj posiadane wiadomości lub zrzuty ekranu; nie rozpowszechniaj ich na grupach uczniów ani rodziców. Nie obiecuj zachowania informacji o zagrożeniu w tajemnicy.

Rola dziecka a rola dorosłych:
Dziecko:
Zauważa → informuje → szuka pomocy.
Reakcja, nie samodzielne działanie. Dziecko ma jedynie zauważyć i powiadomić dorosłego lub służby.
Dorosły:
Słucha → ocenia sytuację → podejmuje odpowiednie działania.
Służby:
Sprawdzają informacje → oceniają zagrożenie → podejmują działania zgodnie ze swoimi kompetencjami.

Zapowiedź ataku lub przygotowania do przemocy wymagają pilnego kontaktu z Policją. **Przy zagrożeniu wymagającym natychmiastowej interwencji dzwoń pod 112 — nie czekaj na zgodę dyrektora ani przyjazd rodziców.**

Zagrożenie dla samego ucznia również wymaga reakcji. Wypowiedzi o samobójstwie lub skrzywdzeniu siebie traktuj poważnie. Zapewnij obecność dorosłego i pilny kontakt ze specjalistą; przy bezpośrednim zagrożeniu życia wezwij pomoc pod 112.

4. GDY ZACHOWANIE UCZNIA ZACZYNA BYĆ NIEBEZPIECZNE

- **Wezwij pomoc drugiego pracownika.** Zachowaj dystans i możliwość oddalenia się. Jeżeli można to zrobić bezpiecznie, zadbaj o oddalenie innych uczniów.
- **Mów spokojnie, stanowczo i krótko.** Unikaj wdawania się w spór, zawstydzania, gróźb oraz otaczania ucznia grupą osób. W silnym pobudzeniu długa rozmowa może być nieskuteczna.
- **Gdy pojawia się broń, próba ataku lub groźba natychmiastowego użycia niebezpiecznego narzędzia, uruchom alarmowanie i dzwoń pod 112.** Nie zbliżaj się, żeby sprawdzać plecak lub odbierać narzędzie. Priorytetem jest ochrona osób znajdujących się w pobliżu.

5. GDY TRWA ATAK — CHROŃ ŻYCIE I WEZWIJ POMOC

Sposób działania zależy od miejsca zagrożenia i możliwości bezpiecznego oddalenia się.

1. **Oddal się, jeśli droga jest bezpieczna.** Zabierz uczniów znajdujących się przy Tobie, pozostaw rzeczy. Nie kieruj grupy w stronę napastnika i nie wracaj po przedmioty. Nie stosuj automatycznie ewakuacji pożarowej, jeżeli jej trasa prowadzi przez zagrożony obszar.
2. **Jeśli nie można bezpiecznie wyjść — schroń się.** Zamknij i, jeśli to możliwe, zablokuj drzwi. Odsuń grupę od drzwi i okien, ogranicz widoczność, zachowaj ciszę. Wycisz telefony, także wibracje.
3. **Dzwoń pod 112, gdy możesz to zrobić bezpiecznie.** Podaj nazwę i dokładny adres szkoły, rodzaj zagrożenia, swoje położenie oraz znane informacje o napastniku i poszkodowanych. Nie wychodź po dodatkowe informacje. Słuchaj operatora i nie rozłączaj się bez jego polecenia.
4. **Ostrzegaj innych, jeśli nie zwiększa to ryzyka.** Stosuj ustalony sposób alarmowania. Wydawaj krótkie polecenia, np. „Odchodzimy”, „Zamykamy drzwi”, „Cisza”. Pomóż osobom wymagającym wsparcia w granicach bezpiecznych możliwości.
5. **Obrona jest ostatecznością, gdy nie ma możliwości ucieczki** ani schronienia, a trwa bezpośredni atak zagrażający życiu. Wykorzystaj wtedy dostępne przedmioty, np. krzesło, gaśnicę lub ławkę, aby odeprzeć bezpośredni atak. Nie podejmuj pościgu za napastnikiem.
6. **Podczas interwencji Policji wykonuj polecenia funkcjonariuszy.** Trzymaj ręce widoczne i puste, unikaj gwałtownych ruchów. Nie podnoś porzuconej broni ani innych podejrzanych przedmiotów.

7. **Po oddaleniu się od zagrożenia pozostań z grupą.** Sprawdź kogo brakuje i przekaż tę informację służbom. Powrót do budynku może nastąpić dopiero po potwierdzeniu bezpieczeństwa przez służby.

6. PRZYGOTUJCIE WSPÓLNY SPOSÓB DZIAŁANIA

Przygotowanie szkoły na sytuacje zagrożenia

Każdy pracownik powinien zostać wcześniej zapoznany z procedurami bezpieczeństwa i podziałem zadań przyjętymi przez dyrekcję szkoły. Powinien wiedzieć:

- **Jak zgłaszać niepokojące sytuacje** — komu i w jaki sposób przekazywać informacje oraz jak postąpić, gdy wskazana osoba jest nieobecna.
- **Jak alarmować i wzywać pomoc** — jakie sygnały i komunikaty stosuje szkoła, jak ostrzec innych i powiadomić służby.
- **Jakie są możliwości oddalenia się lub schronienia** — gdzie znajdują się dostępne wyjścia i pomieszczenia umożliwiające schronienie.
- **Jak kontrolowany jest dostęp do szkoły** — jakie zasady wejścia i weryfikacji celu wizyty obowiązują osoby z zewnątrz.
- **Jak udzielać pierwszej pomocy przedmedycznej** — jakie podstawowe czynności podjąć do czasu przyjazdu ratowników oraz gdzie znajdują się apteczki i dostępny sprzęt ratunkowy.

Ustalenia powinny odpowiadać warunkom konkretnej szkoły oraz **zostać omówione i przećwiczone z personelem. Regularne przeprowadzanie ćwiczeń ewakuacyjnych i alarmowych jest kluczowym elementem zapewnienia bezpieczeństwa. Ćwiczenia to nie formalność lecz realne przygotowanie do ratowania zdrowia i życia.**

W widocznych miejscach warto umieścić **czytelne plakaty przypominające zasady alarmowania**, wzywania pomocy i postępowania w sytuacji zagrożenia, zgodne z procedurami obowiązującymi w placówce.

7. ALGORYTM POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU OTRZYMANIA ZGŁOSZENIA/MAILA O PODŁOŻENIU ŁADUNKU WYBUCHOWEGO

1. **Przyjmij i zabezpiecz informację.**
   Zachowaj wiadomość w oryginalnej postaci, odnotuj datę i godzinę jej otrzymania.

2. **Niezwłocznie skontaktuj się z Policją.**
   Przekaż treść otrzymanego zgłoszenia i postępuj z zaleceniami Policji.

3. **Uzyskaj informację od Policji o ocenie wiarygodności zgłoszenia.**
   Ustal, czy koordynator Centralnego Biura Śledczego Policji ocenił zgłoszenie jako kaskadowe (informacja trafiająca do różnych adresatów w jednym czasie) o bardzo niskiej wiarygodności i czy przekazano zalecenie „nie ewakuować".

4. **Podejmij decyzję o dalszym postępowaniu.**
   Przy braku dodatkowych oznak bezpośredniego zagrożenia wstrzymaj się z ewakuacją do czasu kontaktu z funkcjonariuszami Policji i uzyskania ich stanowiska.

   Pamiętaj!!!
   Nie zarządzaj automatycznej ewakuacji wyłącznie z powodu otrzymania wiadomości kaskadowej — w przypadku braku bezpośrednich oznak zagrożenia wstrzymaj się z decyzją do czasu przyjazdu Policji i uzyskania ich stanowiska.

5. **Zastosuj działania ochronne i udokumentuj decyzję.**
   W razie ujawnienia podejrzanego przedmiotu lub innych przesłanek bezpośredniego zagrożenia niezwłocznie powiadom Policję i podejmij konieczne działania ochronne. Odnotuj przebieg zdarzenia, zalecenia służb i podjęte decyzje.

KLUCZOWA ZASADA
Samo otrzymanie kaskadowej wiadomości nie oznacza automatycznej konieczności ewakuacji. Nie wolno jednak traktować zalecenia „nie ewakuować" jako bezwzględnego, jeśli pojawią się przesłanki bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia.